

บทที่ 5

สรุป อภิปรายและข้อเสนอแนะ

การดำเนินโครงการวิจัยเพิ่มศักยภาพเครือข่ายประมงพื้นบ้านจังหวัดจันทบุรีและตราดด้วยหลักเศรษฐกิจพอเพียงและภูมิปัญญาชาวบ้าน ได้สรุปผลการศึกษา อภิปรายผลและข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

5.1 สรุปตามวัตถุประสงค์

1. ศึกษาเปรียบเทียบสาเหตุและผลกระทบการร่อยหรอของทรัพยากรชายฝั่งทะเลจังหวัดจันทบุรีและตราด
2. ศึกษาแนวทางการเพิ่มศักยภาพของกลุ่มประมงพื้นบ้านต้นแบบจังหวัดจันทบุรีและตราด
3. ศึกษาวิธีการขับเคลื่อนการนำนโยบายไปปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเครือข่ายประมงพื้นบ้านจังหวัดจันทบุรีและตราด

จากการดำเนินโครงการวิจัยสามารถสรุปตามวัตถุประสงค์ผลการศึกษา ได้ดังนี้

1. สาเหตุและผลกระทบการร่อยหรอของทรัพยากรชายฝั่งทะเลจังหวัดจันทบุรีและตราดไม่แตกต่างกันมี 6 สาเหตุได้แก่ 1. สภาพอากาศแปรปรวน ระบบนิเวศไม่สมดุล 2. ปริมาณคริวเรือเพิ่มขึ้น 3. การทำนากุ้งมีปริมาณเพิ่มขึ้น 4. ปัญหากัดเซาะชายฝั่งยังมีปริมาณมาก 5. ปริมาณนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นและ 6. การใช้สารเคมีในการทำสวนผลไม้ ส่งผลกระทบต่อ 1. ทรัพยากรสัตว์น้ำร่อยหรอ 2. ชาวบ้านมีรายได้ลดลง 3. มีการเปลี่ยนฐานะจากเจ้าของกิจการเป็นลูกจ้าง 4. ป่าชายเลนลดลง 5. สารปนเปื้อนจากขยะเพิ่มขึ้นและ 6. สารเคมีจากการทำสวนผลไม้ไหลลงแหล่งน้ำสู่ทะเลทำให้คุณภาพน้ำเปลี่ยนไป

2. แนวทางการเพิ่มศักยภาพของกลุ่มประมงพื้นบ้านต้นแบบจังหวัดจันทบุรีและตราดมี 5 ประการได้แก่ 1. เพิ่มกิจกรรมการมีส่วนร่วมระหว่างกลุ่มประมงพื้นบ้านมหาวิทยาลัยชาวบ้านหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนให้มีความหลากหลายมากขึ้น 2. เงินอุดหนุนจากภาครัฐทั้งรัฐบาลกลางและรัฐบาลท้องถิ่นควรเพิ่มเงินอุดหนุนการดำเนินกิจกรรมของเครือข่ายและกลุ่มประมงพื้นบ้าน 3. กลุ่มประมงพื้นบ้านจะต้องดำเนินงานของเครือข่ายมากกว่าที่จะดำเนินงานเพียงลำพัง 4. เพิ่มการอบรมเพิ่มเติมข้อกฎหมายระเบียบและเครื่องมือประมงและ 5. การประชุมกลุ่มประมงพื้นบ้านและเครือข่ายต้องดำเนินการสม่ำเสมอจริงจัง

3. รูปแบบวิธีการขับเคลื่อนการนำนโยบายไปปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเครือข่ายประมงพื้นบ้านจังหวัดจันทบุรีและตราดที่สำคัญคือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีพื้นที่หรืออาณาเขตติดชายฝั่งทะเลควรจัดทำแผนนโยบายและโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาการร่อยหรอของทรัพยากรชายฝั่งเองมากกว่าเป็นเพียงผู้ให้ความอนุเคราะห์ให้โครงการของหน่วยงานจากภายนอกดำเนินไปได้สำเร็จและเป็นการแก้ไขปัญหาตรงกับความต้องการของท้องถิ่นเอง

5.2 อภิปรายผล

อภิปรายการวิจัยเพิ่มศักยภาพเครือข่ายประมงพื้นบ้านจันทบุรีและตราดด้วยหลักเศรษฐกิจพอเพียงและภูมิปัญญาชาวบ้าน

1. ข้อค้นพบเกี่ยวกับทรัพยากรชายฝั่งทางทะเลที่แต่ละชุมชนมีภูมิปัญญาที่มีปราชญ์ชาวบ้านเป็นของตัวเอง เช่นที่แหลมเทียนมีปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้เรื่องของจูลินทรีย์บอลที่บางกะไชยมีเรื่องของปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้เรื่องของปลุกป่าชายเลนที่สนามไชยมีปราชญ์ชาวบ้านเรื่องธนาคารปู ดังนั้นการเพิ่มศักยภาพเครือข่ายจึงสามารถแลกเปลี่ยนภูมิปัญญาชาวบ้านกันได้ไม่ต้องเสียเวลาเดินทางไกลหรือเชิญผู้เชี่ยวชาญจากภายนอกทำให้สิ้นเปลืองงบประมาณเกิดผลดีต่อการสร้างเครือข่ายประมงพื้นบ้านจังหวัดจันทบุรีและตราดคือ 1. สามารถแลกเปลี่ยนภูมิปัญญาชาวบ้านกันได้ 2. สามารถแก้ไขปัญหาได้ตรงกับปัญหาที่เกิดขึ้น 3. สามารถปรับใช้ภูมิปัญญาได้เหมาะสม ตามความต้องการ ตามความจำเป็นและทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด 4. รัฐสามารถสนับสนุนภูมิปัญญาชาวบ้านไปใช้ในการขับเคลื่อนกิจกรรมการฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่งได้ โดยเฉพาะการทำบ้านปลา ซั้งเชือกและหล้าทะเลเทียมและ 5. ภูมิปัญญาชาวบ้านสามารถพัฒนาให้เหมาะสมกับเทคโนโลยีในปัจจุบัน เช่น การบันทึก การประชาสัมพันธ์ผ่านสังคมออนไลน์ เช่น Facebook Line

2. ข้อค้นพบเกี่ยวกับเครือข่ายกลุ่มประมงพื้นบ้าน ในจันทบุรีและตราด คณะผู้วิจัยพบว่าความแตกต่างของสมาชิกในเครือข่ายเป็นแรงผลักดันกิจกรรมขับเคลื่อนการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลและชายฝั่งได้โดยอาศัยวัตถุประสงค์ร่วมกันแล้วใช้พลังกำลังฐานทรัพยากรของสมาชิกในกลุ่มให้เกิดประโยชน์สูงสุดโดยอาศัยกระบวนการวิจัยแบบ PAR ที่ต้องสืบค้นถึงสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาที่คณะผู้วิจัยมีโอกาสพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนปัญหาและอุปสรรคจากประสบการณ์การทำงานที่ประสบความสำเร็จและวิชาการศาสตร์ที่เข้าใจในเรื่องของข้อกฎหมายต่างๆที่เกี่ยวข้องรวมถึงการมีการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องเช่นองค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล ประมงจังหวัด ประมงอำเภอ สำนักงานบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งที่ 1 ศูนย์ควบคุมการแจ้งเรือเข้า-ออก หรือศูนย์ปีโป้ทำให้การสร้างเครือข่ายประมงพื้นบ้านจันทบุรีและตราดประสบความสำเร็จซึ่งสอดคล้องกับเสรี พงศ์พิศ (2548) ที่ได้กล่าวว่าเครือข่ายคือกระบวนการทางสังคมอันเกิดจากการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่ม องค์กร สถาบันโดยมีเป้าหมาย วัตถุประสงค์และความต้องการบางอย่างร่วมกันอย่างร่วมกันดำเนินกิจกรรมบางอย่างโดยมีสมาชิกของเครือข่ายยังคงเป็นเอกเทศไม่ขึ้นต่อกันซึ่งการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม สาเหตุ สร้างความเข้มแข็ง ให้เครือข่ายกลุ่มประมงพื้นบ้าน จันทบุรีและตราด ได้ด้วยการทำกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และกิจกรรมการสร้าง ความหลากหลายทางชีวภาพ โดยใช้กลไกการ วิจัยเชิงปฏิบัติ การ แบบแบบมีส่วนร่วม ที่ตั้งโจทย์จากปัญหา ที่เกิดขึ้นจริงในชุมชน ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก เครือข่ายประมงพื้นบ้าน สามารถดำเนินงานไปได้ได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นต้องอาศัยแกนนำที่เข้มแข็งมีความรู้มีภูมิปัญญามีลักษณะประนีประนอม และมีไหวพริบที่จะแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าคุณสมบัติเหล่านี้ เป็นคุณสมบัติของแกนนำเครือข่ายประมงพื้นบ้านที่ประสบความสำเร็จแต่ถ้าแกนนำเครือข่ายกลุ่มประมงพื้นบ้านมีลักษณะเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าประโยชน์ส่วนรวมจะกลายเป็นจุดถ่วงสำคัญทำให้การทำงานไม่เติบโตแต่กับพนักงาน

แม้ว่าได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐก็ตามแกนนำที่เข้มแข็งจะต้องเห็นความสำคัญของการประชุมกลุ่ม ดำเนินการอย่างจริงจัง ปัญหาทุกเรื่องจะต้องนำเข้าไปประชุมแล้วออกเป็นข้อสรุป ออกเป็นมติของกลุ่ม แกนนำที่อ่อนแอมักจะเก็บ ปัญหาไว้กับตัวเพียงลำพังบางครั้งมีอาการอยู่เหนือเหตุผลส่งผลให้การ ขับเคลื่อนกิจกรรมบางอย่างล่าช้าออกไปบางครั้งส่วนส่งผลต่อการแก้ไขปัญหาที่ล่าช้าออกไปอีกแกนนำ ที่เข้มแข็งจะมีการสื่อสารในกลุ่มและเครือข่ายตลอดเวลาชัดเจนตรงข้ามกับแกนนำที่อ่อนแอจะย่อ หย่อนต่อการสื่อสารทำให้เกิดความไม่เข้าใจกันในสมาชิกส่งผลทำให้เกิดกิจกรรมหยุดหยุดชะงักไป ดังนั้น องค์ความรู้เกี่ยวกับเครือข่าย กลุ่มประมงพื้นบ้านจึงเป็นเรื่องที่สำคัญที่จะทำให้การขับเคลื่อน โครงการวิจัยเป็นไปอย่างมีศักยภาพคณะวิจัยพบว่าสอดคล้องกับเสรี พงศ์พิศ (2548) ที่ได้อธิบาย ความหมายของเครือข่ายไว้ดังนี้ เครือข่ายเป็นแนวคิดแนวปฏิบัติที่มีมานานซึ่งมีผู้อยู่ร่วมกันแบบ พึ่งพาอาศัยกันทั้งในชุมชนและกับชุมชนอื่น ๆ มีความสัมพันธ์แบบเครือข่ายที่แสดงออกทางกิจกรรมที่ ทำกันสม่ำเสมอหรือเป็นครั้งคราว ทั้งนี้เพื่อความอยู่รอดของชุมชนเพราะแม้มีอำนาจรัฐอยู่แต่ก็ไม่ได้ ครอบงำไปถึงวิถีปฏิบัติของชุมชน เมื่ออำนาจรัฐแผ่ลงไปจนกระทบถึงวิถีชุมชนก็มีการจัดเครือข่ายส่วน หนึ่งเพื่อจัดการชีวิตของชุมชนเอง อีกส่วนหนึ่งเพื่อหาทางออกถ้าหากถูกบีบคั้นจนเกินไป

3. ข้อค้นพบเรื่ององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการเพิ่มศักยภาพ 1. องค์กรบริหารส่วนตำบล เทศบาลส่วนใหญ่ยังไม่ได้จับประเด็นปัญหาทรัพยากรร้อยละโดยตรงแต่ต้องทำงานโดยมีการ ประสานงานจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแล้วขอความร่วมมือมายังองค์กรบริหารส่วนตำบลและเทศบาล มากกว่าที่เป็นการริเริ่มขององค์กรบริหารส่วนตำบลเอง อาทิ เช่นโครงการปลูกป่าโครงการปล่อย พันธุ์สัตว์น้ำ ส่วนใหญ่จะทำในวาระสำคัญของประเทศมากกว่าความเหมาะสมตามฤดูกาลได้ จาก 5 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีแห่งเดียวที่นำเสนอขึ้นป้ายห้ามจับปูห้ามจำหน่ายถ้าไม่ได้ขนาดมา บริโภคหรือจำหน่ายคือ เทศบาลตำบลสนามไชย ส่วนอบต. อ่าวใหญ่ ตะกาดแก้ว ห้วยน้ำขาว บางกะไชย ยังไม่ขึ้นป้ายในลักษณะนี้ทั้งที่เป็นแหล่งที่มีปูดำปูม้ามากเช่นกันจะเห็นได้ว่าการกำหนดรูปแบบการ บริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมกับพื้นที่เป็นปัจจัยที่สำคัญมาก กล่าวอีก อย่างหนึ่งคือปัญหากับพื้นที่ที่จะต้องจัดตรงกันในพื้นที่คือการจัดการปัญหาทรัพยากรชายฝั่งร้อยละสัตว์ น้ำลดจำนวนลงคุณภาพสุดของน้ำเปลี่ยนไปน้ำมีตะกอนมีคนมากขึ้นซึ่งตรงนี้ข้อมูลจากกลุ่มประมง พื้นบ้านกล่าวตรงกันเพราะเป็นสิ่งที่เขาเจอมาตลอดสามารถสังเกตเห็นถึงการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนของ ชาวประมงพื้นบ้านชาวประมงพื้นบ้านท่ามาหากินได้ยากขึ้นมีเงินจับจ่ายใช้สอยน้อยลงขณะเดียวกันค่า ครองชีพสูงขึ้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหนึ่งความหวังที่อยากให้เข้ามาจากการให้มากกว่านี้

2. การกระจายอำนาจควรหมายถึงมากกว่าเพียงการถ่ายทอดภารกิจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประเด็นที่สำคัญคือการกระจายอำนาจด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไม่ควรจำกัดอยู่ที่ภาครัฐ แต่ควรเป็นกระบวนการที่ประชาชนองค์กรประชาชนได้มีส่วนร่วมสำคัญเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

3. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทที่จะต้องส่งเสริมกระบวนการที่เป็นประชาธิปไตยการกระจาย อำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นแนวคิดเกี่ยวพันกับการผลักดันที่ส่งเสริมกระบวนการ ประชาธิปไตยในท้องถิ่นซึ่งตรงนี้สำคัญมาก นับตั้งแต่มีการรัฐประหารเมื่อปี พ.ศ. 2557 ส่งผลกระทบ โดยตรงต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคือยุติการเลือกตั้งต่างๆโดยสิ้นเชิงนายกหรือสมาชิกที่ดำรง ตำแหน่งอยู่แล้วก็ต้องดำรงตำแหน่งต่อไปเมื่อรัฐบาลทหารได้ใช้มาตรา 44 อย่างกว้างขวางแพร่หลาย

ส่งผลกระทบโดยตรงต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำให้ภาวะชะงักเหมือนถูกแช่แข็งดังนั้นความคาดหวังเชิงบทบาทขององค์กรส่วนท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรเป็นหน่วยบริการซึ่งวัดที่ผลผลิตหรือหน่วยส่งเสริมบริหารจัดการขึ้น ประชาธิปไตยซึ่งดูจากกระบวนการในการดำเนินงานเมื่อมาดูผลผลิตจะพบว่าทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งที่ศึกษาไม่ได้ นำประเด็นทรัพยากรชายฝั่งมาเป็นประเด็นหลักแต่ที่พบเห็นปัญหาาร่วมกันคือปัญหาขยะโดยเฉพาะการจัดการขยะจากชุมชนในเขตพื้นที่ของตนภารกิจส่วนใหญ่ที่มีผลชัดเจนคือการสร้างสาธารณูปโภคถนนแหล่งน้ำศูนย์เด็กเล็กและการแก้ไขปัญหาพื้นฟูทรัพยากรโดยตรง

4. การประสานสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานเป็นพื้นฐานที่เกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมประเด็นมีคณะผู้วิจัยพบว่าข้อเท็จจริงตรงกับทำกิจกรรมเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมการประสานงานการระหว่างหน่วยงานจำเป็นมากและเบื้องต้นคือการชี้แจงให้เข้าใจวัตถุประสงค์ของโครงการแต่ละโครงการจัดการศึกษาที่ผ่านมาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่ได้นำเสนอการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะเรื่องกรฟื้นฟูทรัพยากรหรือให้อุดมสมบูรณ์ต้องขอความร่วมมือให้มากกว่านี้จะเป็นบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

5. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมียุทธศาสตร์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นซึ่งที่ผ่านมาพบว่าแผนภูมิแผนทุกแผนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งที่มีการลงนามผู้บริหารท้องถิ่นแต่ในความเป็นจริงประชาชนจำนวนมากไม่ทราบถึงการมีอยู่ของแผนพัฒนาท้องถิ่นสี่ปีไม่ทราบรายละเอียดเนื้อหาของแผนว่ามีความเดือดร้อนเร่งด่วนต่อตนหรือไม่กล่าวอีกนัยหนึ่งว่ายังมีช่องว่างระหว่างแผนกับประชาชน

6. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรเป็นแหล่งข้อมูลเป็นองค์ความรู้ซึ่งท้องถิ่นสามารถ ใช้ฐานสนับสนุนความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการหรือกิจกรรมที่มี ผลกระทบต่อท้องถิ่นซึ่งสอดคล้องกับ นันทวัฒน์ บรมนันทน์และแก้วคำ ไกรสรพงษ์ (2544) ได้เสนอประเด็นที่ควรพิจารณาเกี่ยวกับการกระจายอำนาจการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกับบทบาทที่จำเป็นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไว้ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทที่ต้องส่งเสริมกระบวนการที่เป็นประชาธิปไตย ต้องมีการทบทวนบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งอาจต้องปรับเปลี่ยนไปจากเดิมตามฐานความคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนไปในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญด้วย การกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นแนวความคิดเกี่ยวพันกับแรงผลักดันที่จะส่งเสริมกระบวนการประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่นดังนั้นความคาดหวังเชิงบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรเป็นหน่วยบริการซึ่งวัดที่ผลผลิตหรือหน่วยส่งเสริมบริหารจัดการที่เป็นประชาธิปไตยซึ่งดูจากกระบวนการในการดำเนินการจะเป็นส่วนสำคัญที่กำหนดภารกิจอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมขององค์กรชุมชนและประชาชนว่าจะกว้างขวางครอบคลุมและมีการพัฒนาการไปในทิศทางใด

4. ข้อค้นพบเรื่องวิชาการรัฐประศาสนศาสตร์ในความหมายใหม่ที่ปัจจุบันปัญหารวยกระจุกจนกระจายซึ่งเกิดจากความยากจนและความเหลื่อมล้ำของรายได้ที่ยังคงเป็นปัญหา เนื่องจากช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจนยังความห่างกันมากซึ่งหมายรวมถึงโอกาสในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและสวัสดิการของรัฐ ผู้วิจัยพบว่าหน่วยงานภาครัฐมีการสนับสนุนการทำโครงการเป็นอย่างดี เนื่องจาก

หน่วยงานภาครัฐเล็งเห็นถึงปัญหาและต้องการที่จะแก้ไขปัญหาระบบการขยายพันธุ์ปลูกและต้องการสนับสนุนให้มีโครงการแต่บางครั้งก็ติดปัญหาอยู่ที่ชาวบ้านคือถ้าหน่วยงานไม่ออกมาจัดกิจกรรมชาวบ้านก็จะนั่งนอนใจ ถ้าชาวบ้านไม่พบปัญหาก็ไม่ออกมาให้ความร่วมมือช่วยแก้ไขปัญหากับหน่วยงานภาครัฐ ปล่อยให้เป็นภาระของหน่วยงานภาครัฐให้ออกมาจัดการแก้ไขปัญหาเองการลงพื้นที่การทำวิจัยทำให้เห็นถึงปัญหาของประมงพื้นบ้านที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมแล้วรอหน่วยงานมาแก้ไขปัญหาก่เกิดเช่นปัญหาเรื่องการขอรับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐเนื่องจากชาวประมงพื้นบ้านไม่สามารถลงทะเบียนเพื่อรับบัตรสวัสดิการของรัฐได้เพราะหลักเกณฑ์ที่ตั้งไว้ไม่ชัดเจนและยังมีปัญหาในเรื่องสิ่งปลูกสร้างล่องลำน้ำตามพระราชบัญญัติการเดินเรือในน้ำไทยฉบับที่ 17 พ. ศ. 2560 ทำให้คนในชุมชนประสบปัญหาไม่มีความมั่นคงที่อยู่อาศัยและต้องรื้อถอนบ้านเรือนทำให้ชาวบ้านจังหวัดตราดรวบรวมรายชื่อแจ้งการครอบครองสิ่งรุกล้ำน้ำก่อนพื้นที่กำหนดเพราะหากพื้นที่กำหนดจะมีโทษปรับตารางเมตรละ 1,000 ถึง 20,000 บาทหรือโทษปรับรายวันละ 10,000 บาทแล้วปัญหาของชาวประมงพื้นบ้านยังไม่มีหน่วยงานมารับผิดชอบแบบชัดเจนอย่างของนาข้าวเพียงมีการรับจำนำราคาข้าว ยังมีการประกันราคาแต่ชาวประมงพื้นบ้านเมื่อถึงฤดูฝนในเดือนพฤษภาคมถึงประมาณกลางเดือนตุลาคมชาวประมงออกเรือหาปลาไม่ได้แต่กลับไม่มีหน่วยงานของภาครัฐเข้ามาช่วยเหลือ ส่วนกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งจะดูแลในเรื่องของทรัพยากรชายฝั่งโดยภาพรวมแต่ชาวประมงพื้นบ้านยังไม่มีหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือที่ชัดเจนแล้วในเรื่องของการจัดการขยะองค์การบริหารส่วนตำบลไม่อาจรองรับการเพิ่มขึ้นของขยะอย่างรวดเร็วได้ การศึกษาสภาพปัญหาที่จริงจากการทำแบบสัมภาษณ์ไปสืบค้นปัญหาจากผู้นำชุมชนเพื่อจะหาทางแก้ไขปัญหานั้นเป็นส่วนหนึ่งของวิชานโยบายสาธารณะและการวางแผนเป็นเรื่องการบริหารงานที่เป็นกิจกรรมสาธารณะความหมายในที่นี้คือกิจกรรมประมงพื้นบ้านออกไปจับปลาในทะเลคือเป็นกิจกรรมที่ทำในพื้นที่สาธารณะเป็นพื้นที่สาธารณะจากการลงพื้นที่พบว่าการเรียนในห้องเรียนอย่างเดียวไม่เพียงพอไม่สามารถสนองต่อปัญหาที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วได้ ผู้ศึกษารัฐประศาสนศาสตร์มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเดินทางไปศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ผู้ศึกษาจะพบว่าในโลกของทฤษฎีกับโลกของความเป็นจริงแทบจะเรียกว่าคนละโลกกันยังมีช่องว่างความเหลื่อมล้ำต่างๆเป็นจำนวนมากโดยเฉพาะด้านการศึกษาศึกษารัฐประศาสนศาสตร์ในปัจจุบันผู้เรียนจะต้องปรับตัวโดยสามารถบูรณาการกับสาขาอื่นๆได้ในลักษณะสหวิทยาการมากขึ้น เช่น การนำความรู้ความหลากหลายทางชีวภาพ ความรู้เรื่องการกัดเซาะชายฝั่ง ความรู้เรื่องระบบนิเวศ ความรู้ทางการเกษตร ระบบการศึกษา ระบบสังคม ระบบการเมือง ระบบการปกครองระบบเศรษฐกิจ ผู้ศึกษาก็จะยิ่งพบว่าทุกสิ่งทุกอย่างมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงซึ่งกันและกันการแก้ไขปัญหาระบบการชายฝั่งหรือเป็นเพียงตัวอย่างหนึ่งที่ชี้ให้เห็นว่าจะต้องทำเป็นระบบไม่สามารถทำเพียงหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งได้ทั้งนี้ทั้งนั้นมหาวิทยาลัย ผู้เรียน ชาวบ้านชุมชนและหน่วยงานภาครัฐทั้งหลายต้องประสานงานกันเพื่อปรับมุมมองทิศทางการแก้ไขปัญหาก็เป็นไปในทิศทางเดียวกัน สอดคล้องกับพิทยา บวรวัฒนา (2543) วิชารัฐประศาสนศาสตร์ในความหมายใหม่ ต้องการให้วิชาที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับโลกความเป็นจริง(relevant) แยกได้สามประการ ประการแรกวิชารัฐประศาสนศาสตร์ต้องทันต่อสถานการณ์ที่แปรผันอยู่ตลอดเวลาในปัจจุบันจะเห็นได้จากการถกเถียงแนวความคิดเรื่องการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมประการที่สอง วิชารัฐประศาสนศาสตร์ต้องตามทันต่อปัญหาต่างๆของคน

สหรัฐอเมริกา จึงควรสนใจเปรียบเทียบการบริหารงานของรัฐภายในประเทศสหรัฐอเมริกาด้วยกันเอง เช่นการเปรียบเทียบการบริหารของเมืองต่างๆเป็นต้นประการที่สาม วิชารัฐประศาสนศาสตร์ต้องเป็นประโยชน์ต่อนักปฏิบัติและช่วยให้เข้าใจโลกความเป็นจริงดีขึ้น ความต้องการทำให้วิชาประศาสนศาสตร์ทันต่อเหตุการณ์ของนักรัฐประศาสนศาสตร์ในความหมายใหม่หมายถึงความต้องการส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคม (social equity)แต่เดิมนั้นรัฐประศาสนศาสตร์มีเป้าหมายที่จะหาวิธีการทำให้องค์การให้บริการสาธารณะได้ดีขึ้นภายใต้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด(ประสิทธิภาพ)และหาวิธีที่จะรักษาระดับคุณภาพของบริการโดยหาทางใช้จ่ายเงินทุนให้น้อยที่สุด (ประหยัด)ต่อมาความคิดของรัฐประศาสนศาสตร์ในความหมายใหม่ได้เพิ่มเป้าหมายใหม่เข้าไปอีกคือพยายามหาทางให้เกิดความยุติธรรมในสังคมในเรื่องการบริหารสาธารณะขององค์การรัฐ อันที่จริงคำว่า ความยุติธรรมในสังคม มีความหมายกว้างมากกว่าไปแล้วความยุติธรรมในสังคมเน้นเรื่องความเสมอภาคของประชาชนในการรับบริการสาธารณะ ความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่รัฐในการตัดสินใจและปฏิบัติตามนโยบาย การสนองความต้องการของพลเมืองมากกว่าความต้องการขององค์การสาธารณะ การศึกษาและหลักสูตรทางรัฐประศาสนศาสตร์ที่มีลักษณะเป็นสหวิทยาเป็นวิชาที่พยายามแก้ไขปัญหาต่างๆและเป็นวิชาที่ผนวกทฤษฎีต่างๆเข้าไปด้วย

5.ข้อค้นพบเรื่องการกัดเซาะชายฝั่งคณะผู้วิจัยพบว่าสาเหตุการกัดเซาะชายฝั่งตำบลอ่าวใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดตราด ความรุนแรงของคลื่นลมส่งผลทำให้เกิดคลื่นสูงปะทะกับชายฝั่งอย่างรุนแรงเนื่องจากชายฝั่งมีความลาดชันน้อยน้ำท่วมได้ง่ายตะกอนที่ประกอบกันเป็นทรายปนดินเหนียวซึ่งร่วนจับตัวไม่แน่นและชายฝั่งที่เปิดโล่งง่ายต่อการรับของมรสุมโดยตรง พบว่าสาเหตุการกัดเซาะชายฝั่งเกิดจากธรรมชาติจากคลื่นลมเป็นสิ่งที่มนุษย์เรียนรู้ปรับตัวเข้ากับสภาพปัญหาได้แต่ชาวบ้านก็ไม่เห็นความสำคัญของปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งทำให้ชาวบ้านไม่สนใจที่จะปลูกป่าชายเลนเพื่อแก้ไขปัญหานี้ซึ่งป่าชายเลนจะเป็นกำแพงธรรมชาติที่จะป้องกันการกัดเซาะชายฝั่งดังนั้นคณะวิจัยจึงมุ่งเน้นให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลนคณะผู้วิจัยพบว่าสอดคล้องกับสนธิ อักษรแก้วและคณะ (2558 : ออนไลน์) ได้อธิบายความสำคัญของป่าชายเลนด้วยการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลและชายฝั่งไว้ดังนี้ ป่าชายเลนหรือที่เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ป่าโกงกาง เนื่องจากมีไม้โกงกางขึ้นอยู่อย่างมากมาย สำหรับภาษาอังกฤษใช้ว่า Mangrove Forest ซึ่งหมายถึงสังคมพืชที่ขึ้นอยู่ตามชายฝั่งทะเลดินเลน และบางครั้งเรียกว่า Intertidal Forest ซึ่งหมายถึง ป่าที่ขึ้นอยู่บริเวณพื้นที่ชายฝั่งทะเลระหว่างน้ำทะเลขึ้นสูงสุดและน้ำทะเลลงต่ำสุด ป่าชายเลนจะพบขึ้นอยู่ทั่วไปตามชายฝั่งบริเวณปากแม่น้ำ ทะเลสาบ ปากอ่าว และเกาะต่าง ๆ ของประเทศในแถบโซนร้อน ป่าชายเลนเป็นที่รวมของพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์นานาชนิด

6.ข้อค้นพบเรื่องการถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้านด้านปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพชนิดน้ำคณะผู้วิจัยพบว่ากลุ่มประมงพื้นบ้านปากน้ำแฉมหนูได้ตระหนักและเห็นความสำคัญของการทำน้ำหมักชีวภาพจากหยวกกล้วยซึ่งเป็นวัสดุที่หาได้ง่ายในชุมชนบ้านปากน้ำแฉมหนูโดยระยะเวลาในการทำปุ๋ยชีวภาพจากหยวกกล้วยที่สามารถนำไปใช้ได้คือระยะเวลาประมาณ 2 สัปดาห์สิ่งที่ผู้วิจัยพบคือชาวบ้านในชุมชนให้ความสนใจเป็นอย่างมากเนื่องจากเมื่อชุมชนได้ทดลองใช้ปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพชนิดน้ำจากหยวกกล้วยมา

บำบัดน้ำเสียลำคลองและพื้นที่ในชุมชนที่มีแหล่งน้ำไม่ไหลเวียนบางส่วนนำไปรดต้นไม้ ใ้ใช้ในห้องน้ำ ผลปรากฏว่าน้ำปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพชนิดน้ำสามารถนำไปใช้สำหรับการแก้ไข้ปัญหาของชุมชนได้จริง

7. ข้อค้นพบเรื่องภูมิปัญญาชาวบ้านด้านจุลินทรีย์บอลคณะวิจัยได้ร่วมกับคณะวิจัยท้องถิ่นได้วิเคราะห์ปัญหาสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นในชุมชนบ้านอ่าวใหญ่แล้วตีโจทย์จนได้คำตอบในเบื้องต้นว่า จุลินทรีย์บอลน่าจะแก้้ปัญหาและปรับสภาพน้ำเน่าเสียในชุมชนได้และได้เดินทางไปศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการแก้ไข้ปัญหาสภาพแวดล้อมในคลองและภูมิปัญญาชาวบ้านที่บ้านอ่าวใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดตราดและได้เรียนรู้และแนวคิดที่สำคัญในการทำจุลินทรีย์บอลจะต้องมีสูตรซึ่งสูตรที่คณะวิจัยได้นำมาใช้โดยตลอดนี้ก็นำมาจากการศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากชาวบ้านที่บ้านอ่าวใหญ่ จนได้สัดส่วนวัตถุดิบที่เหมาะสมในการทำจุลินทรีย์บอลได้แก่มีรำข้าว 5-6 กระสอบ หัวเชื้อ 1 ลิตร กากน้ำตาล 10 กิโลกรัม ไตโลไมท์ 30 กระสอบและดินปลวกโดยได้ร่วมกันทดลองทำจุลินทรีย์ EM บอลระยะเวลาในการทำโครงการ 2 ครั้งแต่ละครั้งได้ทำจุลินทรีย์ EM บอลจำนวน 10,000 ลูกซึ่งระยะเวลาที่จะพอใช้ได้แล้วคือ 30 วันจากนั้นก็นำไปโยนลงสู่ทะเลซึ่งผลจากการทดลองในครั้งนี้คือหลังจากในแหล่งน้ำมีตะกอนดินเลนและของเสียเมื่อโยนจุลินทรีย์ EM บอลลงไปแหล่งน้ำทำให้ดินเลน ตะกอนและของเสียที่ส่งกลิ่นเหม็นลดน้อยลงและค่าออกซิเจนในน้ำเพิ่มขึ้นและปริมาณสัตว์น้ำเพิ่มมากขึ้น

8. ข้อค้นพบเกี่ยวกับความรู้เกี่ยวกับการบูรณาการการเรียนการสอนกับการวิจัยโดยการเรียนการสอนหมายถึงการเรียนการสอนทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์ซึ่งเป็นวิชาที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานของภาครัฐให้เกิดประสิทธิภาพประสิทธิผลและความเป็นธรรมรายวิชาที่เกี่ยวข้องโดยตรงคือวิชาระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์เบื้องต้นส่วนรายวิชาที่สามารถปรับได้เช่นวิชานโยบายสาธารณะและการวางแผนวิชาความรู้เบื้องต้นทางรัฐศาสตร์วิชาการวิเคราะห์โครงการและการบริหารโครงการจากการลงพื้นที่ภาคสามารถสรุปองค์ความรู้เกี่ยวกับการบูรณาการการเรียนการสอนกับการวิจัยได้ดังนี้

1. การนำการวิจัยเข้าไปบูรณาการการเรียนการสอนกับรายวิชาผู้สอนจะต้องวิเคราะห์ อธิบายรายวิชาและจุดประสงค์รายวิชาให้ชัดเจนจากนั้นจึงกำหนดไว้ในส่วนหนึ่งของการเรียนการสอน (มคอ.3) ทำให้ผู้เรียนมีการเรียนรู้นอกห้องเรียนมองเห็นปัญหามากกว่าอยู่ในรั้วมหาวิทยาลัยและการลงพื้นที่จริงนั้นผู้สอนให้ผู้เรียนรู้จักการวางแผนการทำงานว่าเป็นอย่างไรเพราะถ้าเรียนในตำราก็จะไม่เห็นปัญหาอะไรไม่รู้ว่าจะแก้ไข้ปัญหาอย่างไรซึ่งโครงการนี้ทำให้ผู้เรียนได้รู้ถึงความร่อยหรอของธรรมชาติปัญหาของชุมชนทำให้ผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรทางทะเลให้ผู้เรียนรู้สึกสนุกในการทำกิจกรรมและได้มีส่วนร่วมในการทำให้ชุมชนมีศักยภาพเพิ่มขึ้น
2. ผู้สอนจะต้องมีการเตรียมตัวมากกว่าปกติโดยการกำหนดประมวลการสอนจะต้องคำนึงถึงการบูรณาการการเรียนการสอนจึงต้องออกแบบการเรียนการสอน 15 สัปดาห์ให้สอดคล้องกับโครงการวิจัยและสามารถปรับแก้ไข้ดัดแปลงกับปัญหาเฉพาะหน้าหรือการเปลี่ยนแปลง อย่างไรก็ดีผู้วิจัยพบว่าผู้สอนจะต้องหมั่นถอดบทเรียนเป็นระยะเพื่อให้ได้ข้อค้นพบที่เป็นประโยชน์ต่อโครงการวิจัย
3. ชุมชนคณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ทำโครงการเพิ่มศักยภาพเครือข่ายประมงพื้นบ้านจันทบุรีและตราดด้วยหลักเศรษฐกิจพอเพียงในการลงพื้นที่แต่ละครั้งขณะผู้วิจัยก็พบปัญหาถ้าต้องการแก้ไข้ปัญหาเฉพาะหน้า บ้าง คนในชุมชนให้ความร่วมมือบ้างไม่ให้ความร่วมมือบ้างแต่คณะผู้วิจัยก็แก้ไข้ปัญหาและแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการเพิ่มศักยภาพมีผลงานให้คนในชุมชนเห็นเช่นการปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำการทำน้ำหมักชีวภาพการทำจากเชือก ขณะเดียวกันเมื่อเวลาผ่าน

ไปทางชุมชนประมงพื้นบ้านมีศักยภาพเพิ่มมากขึ้นทำให้คนในชุมชนเห็นความสำคัญของการเพิ่มศักยภาพและให้ความร่วมมือกับโครงการวิจัยมากขึ้นนอกจากนี้คณะผู้วิจัยพบว่า การให้ความสำคัญของปัญหาในชุมชนมีการลงพื้นที่จริงเห็นถึงปัญหาที่แท้จริงและทำให้ชุมชนเห็นถึงประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการทำให้ได้รับความร่วมมือจากชุมชนมากขึ้น 4. ผู้เรียนสร้างความตระหนักให้นักศึกษาได้เข้าถึงปัญหาของชุมชนได้อย่างแท้จริงโดยการเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยตั้งแต่ต้นจนจบด้วย คณะผู้วิจัยและนักศึกษาได้ร่วมกันทำโครงการเพิ่มศักยภาพเครือข่ายประมงพื้นบ้านจันทบุรีและตราด ด้วยหลักเศรษฐกิจพอเพียงและภูมิปัญญาชาวบ้านได้ค้นพบสาเหตุและผลกระทบการร่อยหรอของทรัพยากรชายฝั่งทะเลจังหวัดจันทบุรีและตราดดังนั้นผู้วิจัยจึงได้พยายามแก้ไขปัญหากับกลุ่มผู้เรียนเพื่อหาแนวทางการแก้ไขและเพิ่มศักยภาพให้กับกลุ่มประมงพื้นบ้านและการทำโครงการวิจัยในครั้งนี้ยังสร้างจิตสำนึกในเรื่องการรักษาทรัพยากรชายฝั่งที่มีอยู่ในปัจจุบันให้เกิดขึ้นกับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

9. ข้อค้นพบเรื่องระดับคุณภาพชีวิตคณะผู้วิจัยพบว่าคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านแหลมเทียน ตำบลอ่าวใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดตราด บางครัวเรือนประกอบอาชีพประมงพื้นบ้านและทำสวนผลไม้มีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างมีแนวโน้มที่ดีขึ้น ส่วนครัวเรือนที่ประกอบอาชีพประมงพื้นบ้านเพียงอย่างเดียวมีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างมีแนวโน้มที่จะลดลง ชุมชนบ้านแหลมโปะ ตำบลห้วงน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด ส่วนใหญ่ครัวเรือนที่ประกอบอาชีพประมงพื้นบ้านและทำสวนผลไม้มีคุณภาพชีวิตในระดับปานกลางค่อนข้างมีแนวโน้มที่จะดีขึ้น ส่วนครัวเรือนที่ประกอบอาชีพประมงพื้นบ้านเพียงอย่างเดียวมีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างที่จะมีแนวโน้มที่จะลดลง ชุมชนบ้านปากน้ำแฉมหนู ตำบลตะกาดเจ้า อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี ส่วนใหญ่ชาวบ้านในชุมชนจะประกอบอาชีพประมงพื้นบ้านและมีชาวบ้านบางส่วนประกอบอาชีพเลี้ยงปลา กะพง เลี้ยงกุ้งและเลี้ยงปู มีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างมีแนวโน้มที่ดีขึ้น ชุมชนบ้านบางกะไชย ตำบลบางกะไชย อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี ส่วนใหญ่ชุมชนเป็นพื้นที่ติดทะเล ชาวบ้านประกอบอาชีพประมงพื้นบ้านเลี้ยงปลา กะพง เลี้ยงกุ้งและเลี้ยงปูมีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างที่จะดีขึ้น ชุมชนบ้านหัวแหลม ตำบลสนามไชย อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี ส่วนใหญ่ชาวบ้านประกอบอาชีพประมงพื้นบ้านเลี้ยงปู เลี้ยงปลา กะพง และทำสวนผลไม้มีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับที่ดี คณะผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากการจัดเวทีเสวนาและการสัมภาษณ์สามารถวิเคราะห์ได้ว่าคุณภาพชีวิตในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางที่ค่อนข้างมีแนวโน้มดีขึ้นชาวบ้านส่วนใหญ่ในชุมชนมีชีวิตปกติสุขอยู่กันแบบเครือข่ายโดยมีแกนนำในชุมชนที่เข้มแข็งสามารถดำเนินการต่างๆ ในชุมชนเป็นไปอย่างสะดวก ได้รับการสนับสนุนจากส่วนท้องถิ่น หนี้สินส่วนใหญ่จะเป็นหนี้สินเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ สภาพความสัมพันธ์ทางสังคมใจผู้ร้ายและปัญหาเสพติดในชุมชนมีน้อยมาก ส่วนด้านสิ่งแวดล้อมที่เป็นปัญหาในชุมชนคือชุมชนมีการทำนากุ้งทำให้มีน้ำเสียจากปลาซึ่งไหลลงสู่คลองได้ง่ายและการทำประมงพื้นบ้านมีการจ้างแรงงานต่างด้าวเข้ามาทำงานให้ชาวบ้านที่ประกอบอาชีพประมงพื้นบ้านบางส่วนต้องเปลี่ยนไปประกอบอาชีพอื่น เช่นช่างไฟฟ้า ช่างประปา ลูกจ้างเกษตรกรคณะผู้วิจัยพบว่าสอดคล้องกับไกรวุฒิ ช่วยสถิต (2541) กล่าวว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง ความพึงพอใจในชีวิตที่เป็นสุข มีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ อยู่ในครอบครัวที่อบอุ่น มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ มีชีวิต

อยู่ในสังคมและสภาพแวดล้อมที่ดี มีการพักผ่อนหย่อนใจที่เพียงพอ มีความพร้อมและสามารถที่จะดำรงสถานภาพทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและค่านิยมทางสังคม สามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าและปัญหาที่สลับซับซ้อนได้ และสามารถดำเนินชีวิตวิถีการที่ชอบธรรมเพื่อให้ได้มาในสิ่งที่ตนพึงประสงค์ภายใต้เครื่องมือและทรัพยากรที่มีอยู่

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ควรมีการฟื้นฟูสุขภาพชายเลนชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกเฉียงใต้ด้วยการมีส่วนร่วมกับชุมชนและเครือข่ายกลุ่มประมงพื้นบ้าน
2. เครือข่ายกลุ่มประมงพื้นบ้านควรขับเคลื่อนกิจกรรมกลุ่มควบคู่กับการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลายและดำเนินการอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่อง
3. ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่
4. ควรเพิ่มช่องทางการติดต่อสื่อสารระหว่างเครือข่ายประมงพื้นบ้านกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่รับผิดชอบให้สะดวกและรวดเร็วขึ้น
5. มหาวิทยาลัยควรส่งเสริมการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ให้มากขึ้น
6. ควรเพิ่มรายวิชาในคณะต่าง ๆ ที่สามารถบูรณาการกับงานวิจัยให้มากยิ่งขึ้น
7. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ทำให้เกิดการเรียนการสอนแบบสหวิทยาการซึ่งทักษะที่จำเป็นในการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

5.3.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. รัฐบาลควรส่งเสริมกระบวนการประชาธิปไตยให้กับกลุ่มประมงพื้นบ้านและเครือข่ายประมงพื้นบ้านเพื่อให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม
2. รัฐบาลควรส่งเสริมภูมิปัญญาการใช้จุลินทรีย์บอลและปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพชนิดน้ำเพื่อฟื้นฟูดินและน้ำเพื่อให้ทรัพยากรธรรมชาติฟื้นคืน
3. รัฐบาลควรเพิ่มจำนวนเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรชายฝั่งให้เพียงพอต่อการทำงานและการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่
4. รัฐบาลควรส่งเสริมการปลูกป่าชายเลนอย่างเป็นระบบทั้งสถาบันการศึกษาและสถาบันศาสนา

5. รัฐบาลควรสนับสนุนอุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศที่จำเป็นต้องมีการสำรวจและจัดเก็บข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพให้กับชุมชน
6. รัฐบาลควรสนับสนุนงบประมาณในการส่งเสริมการเพิ่มศักยภาพเครือข่ายประมงพื้นบ้าน
7. ควรนำความรู้หลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินการขับเคลื่อนกิจกรรมการสร้างศักยภาพเครือข่ายประมงพื้นบ้าน
8. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรจัดทำแผนยุทธศาสตร์การเพิ่มศักยภาพเครือข่ายประมงพื้นบ้านให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม
9. รัฐบาลจะต้องส่งเสริมการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นให้เป็นรูปธรรมโดยเฉพาะการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่
10. รัฐบาลควรมอบอำนาจการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีพื้นที่ติดชายฝั่งให้สามารถบริหารจัดการทรัพยากรชายฝั่งด้วยตนเอง

5.3.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรส่งเสริมการวิจัยแบบเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม Participatory Action Research ให้แพร่หลายในการเพิ่มศักยภาพเครือข่ายประมงพื้นบ้าน
2. ควรส่งเสริมการวิจัยเพื่อศึกษาการเพิ่มศักยภาพกลุ่มประมงพื้นบ้านชายแดนไทย - กัมพูชา
3. ควรศึกษาผลกระทบของการกีดกันทางการค้าจากทวีปยุโรปและอเมริกาต่อการเพิ่มศักยภาพเครือข่ายประมงพื้นบ้านจันทบุรีและตราด

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี